

О. М. Голубкандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германської та слов'янської філології
Донбаського державного педагогічного університету**Н. Б. Годунова**студентка філологічного факультету
Донбаського державного педагогічного університету

ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛОРАТИВІВ У РОМАНІ ДЖ. БІНГ «МОЛЛІ МУН І ДИВОВИЖНІ ЧАСОМАНДРИ»

Автори розглядають особливості вживання кольоролексем у художніх творах для дітей, викликані необхідністю враховувати інтелектуальні, культурні, психічні та інші аспекти особистості адресата. Вказано, що колоративи вживаються як описові одиниці, а також містять прагматичне наповнення. Окреслено основні символічні значення колоративів у тексті роману. Проаналізовано структуру та мовні функції кольоролексем. Систематизовано функції лексики на позначення кольорів у романі для дітей Дж. Бінг «Моллі Мун і дивовижні часомандри».

Ключові слова: дитяча література, колоратив, семантика, символ, індійська культура.

Постановка проблеми. Мова художніх творів, як оригінальних, так і перекладених, часто потрапляє у фокус уваги мовознавців. Зокрема, досліджується реалізація певних концептів, мовних зображальних засобів, груп лексичних одиниць тощо у створенні індивідуального авторського стилю. Одним із важливих елементів словотворчості є вживання автором часто прагматично навантажених колоративів. Особливої ваги кольороназви набувають у дитячій літературі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що лінгвістичні аспекти дитячої літератури не часто стають центром уваги дослідників. Про це ми вже згадували в одній із наших попередніх публікацій [2]. Вагомими у цій галузі вважаємо розвідки А.Є. Потапової [5; 6], О.В. Ребрія [7] та інших. Теоретичну основу дослідження колоративів склали роботи таких дослідників, як В. Старко [8], А.А. Заслужена [3; 4].

Мова літературних творів для дітей дотепер залишається недостатньо розробленою сферою лінгвістики. Не враховується той факт, що окрім швидкоплинного розвитку самої мови, змінюється адресат таких художніх творів. Кожне покоління юних читачів потребує особливої способу донесення одвічних цінностей, і тут важливе кожне слово. Отже, дослідження сучасної дитячої літератури вважаємо завжди актуальним завданням.

Мета статті. Метою запропонованої роботи є дослідження функцій колоративів у дитячій літературі. Матеріалом для розвідки слугував роман для дітей британської письменниці Джорджії Бінг 'Molly Moon's Hypnotic Time Travel Adventure' та його переклад українською [1; 9].

Виклад основного матеріалу. Створюючи художній твір для дітей, автор визначає, на яку саме вікову групу орієнтований цей твір, які психофізіологічні, інтелектуальні, емоційні особливості розвитку юних читачів необхідно враховувати. Дітям цікаво читати казки, міфи, фентезійні твори. Вони розвивають образне мислення, приваблюють необмеженими можливостями для польоту уяви.

Світ дитинства – яскравий світ, і саме його діти-читачі прагнуть знайти у книжці. Мовним засобом створення такого світу, окрім інших, є кольороніми. Спробуємо продемонструвати цю думку на матеріалі роману для дітей 'Molly Moon's Hypnotic Time Travel Adventure', написаного британською письменницею Джорджією Бінг [9]. Головною героїнею цього роману є дівчинка Моллі Мун, яка через низку обставин, у тому числі магічних, потрапляє до Індії. Індія – країна кольору, країна різнобарв'я, багата на мінерали та природні ресурси, з яких виготовляють природні барвники, країна найрізноманітнішого дорогоцінного каміння, країна, де

релігія наділяє кожний колір своїм значенням. Найяскравішим підтвердженням цього є фестиваль кольору Холі (про нього також йдеться у романі), що базується на традиції обсипати один одного кольоровою пудрою і поливати підфарбованою водою.

З огляду на все вищезазначене очевидним стає той факт, що зображення реальних і фантазійних подій, що відбуваються в Індії, неможливе без застосування кольороназв.

Цілком природно, що яскраві кольори читачі асоціюватимуть зі світлом, радістю, позитивними емоціями, а темні – зі смутком, невдачею. Але трапляються і винятки. Так, наприклад, герої роману, а разом з ними і юні читачі, дізнаються, що білий і жовтий кольори в Індії пов'язані із поховальним обрядом. Водночас хотілося б зазначити, що автор – британська письменниця Джорджія Бінг – створювала роман насамперед для юних британців, для яких культура Індії не є рідною, знаною. Тому значну кількість реалій, традицій, звичаїв, а одночасно і символіку пов'язаних з ними колоративів авторка розтлумачує у тексті за допомогою різних засобів, тому у перекладі роману українською мовою не виникає потреби вдаватися до тлумачень, коментарів, пояснень тощо: *A body wrapped in yellow is a man. Women are wrapped in white* [9, с. 275]. – *У жовту тканину загорнуті чоловічі тіла, у білу – жіночі* [1, с. 210].

Основними колоративами, вжитими Дж. Бінг у романі для дітей 'Molly Moon's Hypnotic Time Travel Adventure', є **red, green, pink, blue, purple, yellow, orange, white, black** і **grey**. Кольороназви **golden, silver, scarlet Red** і **green** – кольороніми, що вживаються найчастіше, оскільки позначають кольори чарівних камінців, за допомогою яких персонажі подорожували в минуле й майбутнє.

У функціональному аспекті колоративи найчастіше позначають характеристики:

– одягу: *pink petticoated dresses, dark blue tracksuits, green robes, orange socks*;

– природних об'єктів і явищ, рослин, птахів і тварин: *the black and blue sky, a white goat, yellow flowers, dark grey rats, the grey expanse of the river*;

– зовнішності людини: *long white beards and moustaches, the eye was... white shrouded in cataract, crooked orange teeth*;

– дорогоцінного каміння (що отримує особливе значення у сюжеті): *a red crystal, green emeralds, red rubies, green crystal, green sapphires, green opals, white pearls*;

У значній кількості випадків колоративи є частиною метафоричного образного найме-

нування: *golden evening, black mood, silver rain-drops*. Такі лексеми стають основою порівняння: *black like the bog* [9, с. 331].

Сему кольору найчастіше містять прикметники: *purple silk, grey dreadlocks, green stripes*. Але трапляються й іменники: *the whites of his eyes, blues flared above her head, she plunged into blackness*. Нечасті випадки вживання дієслів, значення яких пов'язане із кольором: *skies blackened, his face reddened*, так само рідкісні вербалії *reddening evening sky, blackened iron plates*. Таким чином, прикметники, що містять сему кольору, стають основою для подальшого словотворення: *black – blacks* (Adjective – Noun), *black – blackened* (Adjective – Participle II), *black – blackmail* (Adjective – Noun), *black – blacken* (Adjective – Verb), *black – blackness* (Adjective – Noun) та ін.

Проаналізуємо функціонування окремих колоративів у романі. Одним з найбільш уживаних кольоронімів є прикметник **grey**. Перші асоціації, які викликає це слово, пов'язані із похмурою погодою: *cold, grey morning* [9, с. 337], похмурим настроєм, а у персонажа, який відчуває глибокий сум, сірий навіть одяг: *a woman in a grey cloak* [9, с. 3]. Головна героїня – дівчинка Моллі Мун – виросла у сиротинці. Звідси сірий – колір самотнього дитинства у сиротинці і всього, що з ним пов'язано: *'That very building stood all grey and sad-looking...'*, а директорку героїня бачить як *grey eel* [9, с. 331]. Але не лише подібні безрадісні асоціації закладені у кольороназві **grey** в аналізованому романі для дітей. Сірий – це насамперед колір єдиного друга, якого мали діти, – слонихи Амріт: *her huge grey body* [9, с. 353], *...patted her grey shoulder* [9, с. 192].

В українській культурі референтним взірцем кольороназв **блакитний, голубий, синій** виступає небо (а також повітряний простір, море тощо). В аналізованому романі для дітей колоратив **blue** так само найчастіше уживаний у сполуках з іменником **sky** [8, с. 59; 9, с. 60, 293]. Синій колір неба стає взірцем для кольору очей: *sky-blue eyes* [9, с. 12]. Також у тексті трапляється еталон і для кольору неба: *the sky above, hyacinth blue* [9, с. 24]. Оскільки авторка знайомить юних читачів із самотньою культурою Індії, синій стає невід'ємною частиною палітри, що її змальовує, – це і колір розкішного одягу (*steel-blue sari*), неповторного фестивалю Холі (*blue dye*), коштовного каміння (*blue sapphires*), феєрверків (*blue light*) тощо. Деякий ступінь холодності відчувається у сполуках: *a blue shadow flickered, her sky-blue eyes didn't show any appreciation, the black*

and blue sky. Подібне спостерігаємо в українській мові, коли відповідні прикметники асоціативно пов'язані з імлюю [8, с. 58]. І хоча в Англії синій – колір меланхолії, депресії (*the blues*), в Індії – це скоріше *sparkling blues* з калейдоскопу кольорів, частина яскравого світу дитячих пригод.

Проте слід зазначити, що змальовуючи яскравий світ дитинства, додаючи до нього барв Індії, авторка все ж його не ідеалізує. Є у цьому світі і місце для смутку, небезпеки, тривоги. Одним із інструментів створення відповідного настрою виступає тут колоратив **black**. Глибоку тугу, журбу, апатію, яку відчуває мати головної героїні, Джорджія Бінг передає відповідними фарбами: *'Her mother's black mood hung in the air...'* [9, с. 6]; *'Molly wouldn't be dragged down by her mother's blackness ...'* [9, с. 13]. Традиційно чорний колір передвіщає нещастя: *the skies blackened ...* [9, с. 259]; *'His bearded priests surrounded him like a flock of black ravens'* [9, с. 293] – саме так зображає авторка негативних персонажів, які викрали дітей, тож використання темної палітри цілком виправдано у ситуаціях, пов'язаних зі злом: *'A huge black spider scuttled across the floor'* [9, с. 21].

Але семантика колоративу **black** не обмежується зображенням негативних передчувань. Відповідно до символіки чорного кольору в індійській культурі, **black** стає кольором, що відлякує зло. Так, наприклад, улюблений мопс головної героїні, пес Петулька, також чорний, супроводжує, береже і підтримує її в усіх пригодах: *black pug, black puppy, a black dog, black velvet form* та тощо. Чорний не несе тут негативного навантаження.

В окремих випадках **black** стає кольором, що символізує розкіш, багатство: *a black velvet cushion on which sat a selection of red and green crystals* [9, с. 62]; *a shiny black car* [9, с. 36]; *'There were shelves of black velvet boards from which hung fabulous necklaces made of diamonds and gems and pearls'* [9, с. 225].

Через чорний колір вводиться у текст і все незвідане, непізнаване. Ось як зображує Джорджія Бінг подорож головної героїні «до початку часів»: *'She was in rock... And it was black'* [9, с. 287]; *...saw black space all about* [9, с. 288]; *'She plunged into the blackness'* [9, с. 290].

Таким чином, колоратив **black** несе у собі традиційну семантику з провіщення негараздів, поширену в Індії символіку з відлякування зла, є символом розкоші і приховує за собою таємниці всесвіту.

Висновки і пропозиції. В аналізованому романі Дж. Бінг особлива роль у змальовуванні яскравого світу дитинства належить колора-

тивам, що мають традиційне для британської культури значення у тій частині, де події відбуваються у Британії, а отже, будуть зрозумілими для юних читачів-британців, але набувають певного прагматичного значення у тій частині книжки, що змальовує культуру Індії. Враховуючи інтелектуальні, психологічні та інші особливості адресатів роману, авторка вдається до пояснень (у прямій мові персонажів, в описах) символіки кольорів в індійській культурі, найбільше це стосується семантики кольороназв **білий, жовтий**. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні шляхів передачі кольоролексем у перекладах творів для дітей українською мовою.

Список використаної літератури:

1. Бінг Дж. Моллі Мун і дивовижні часомандри / пер. з англ. О. Голуб, Н. Косенко. Харків: ВД «Школа», 2017. 272 с.
2. Голуб О.М., Жукова М.К. Переклад реалій у художніх творах для дітей (на матеріалі перекладу роману для дітей Дж. Бінг 'Molly Moon's Hypnotic Time Travel Adventure' українською мовою). Молодий вчений. Херсон, 2018. Вип. 5. С. 107–110.
3. Заслужена А.А. Характеристика колоратива білий у романі Г.Д. Робертса «Шантарам». Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація. Херсон, 2017. Вип. LXIX. С. 82–85.
4. Заслужена А.А. Характеристика колоративів «золотий», «червоний» і «синій» у романі Г.Д. Робертса «Шантарам». Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. Запоріжжя, 2017. Вип. 3 (50). С. 20–25.
5. Потапова А.Є. Відтворення стилістичних засобів у перекладі дитячої художньої літератури (на матеріалі українських, німецьких та російських перекладів творів Дж. Ролінг): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Південноукраїнський національний педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2011. 20 с.
6. Потапова А.Є. Дитяча література: підходи та критерії перекладу. Вісник Житомирського державного університету. Житомир, 2010. Вип. 49. С. 193–197.
7. Ребрій О.В. Творчі виміри перекладу дитячої літератури. Філологічні трактати. Суми, 2012. Т. 4. № 2. С. 89–94.
8. Старко В. Корпусні дані в дослідженні українських колоративів. Українська мова. 2014. № 1. С. 51–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2014_1_7 (дата звернення: 01.08.2018).
9. Byng G. Molly Moon's Hypnotic Time Travel Adventure. New York: HarperCollinsPublishers, 2006. 400 p.

Голуб Е. М., Годунова Н. Б. Функционирование колоративов в романе Дж. Бинг «Молли Мун и магическое путешествие во времени»

Авторы рассматривают особенности употребления цветолексем в художественных произведениях для детей, вызванные необходимостью учитывать интеллектуальные, культурные, психические и другие аспекты личности адресата. Указано, что колоративы употребляются как описательные единицы, а также несут прагматическую нагрузку. Очерчены основные символические значения цветообозначений в тексте романа Дж. Бинг «Молли Мун и магическое путешествие во времени». Проанализированы структура и языковые функции цветолексем. Систематизированы функции лексики, обозначающей цвет.

Ключевые слова: детская литература, колоратив, семантика, символ, индийская культура.

Holub O. M., Hodunova N. B. Functions of colour naming in G. Byng's novel "Molly Moon's Hypnotic Time Travel Adventure"

Authors study the specific ways in which colouronyms are used in children's literature, caused by the necessity to consider intellectual, cultural, mental and other peculiarities of their addressees. It has been pointed out that colour lexemes are used as descriptive units but also perform pragmatic functions. The basic symbolic meanings of colouronyms have been outlined. Their structure and functions have been analysed. The role of colour naming in G. Byng's children's novel 'Molly Moon's Hypnotic Time Travel Adventure' has been stated.

Key words: children's literature, colouronym, semantics, symbol, Indian culture.